

گزارش بررسی نتایج طرح آمارگیری نیروی کار - بهار ۱۴۰۰

معصومه محمدی - رییس گروه آمارهای نیروی انسانی

با نگاهی به وضعیت بازار کار کشور مشاهده می‌گردد که برای رصد بازار کار در ایران به شاخص بیکاری و نرخ مربوط به آن توجه ویژه‌ای می‌شود. چنین موضوعی موجب خواهد شد که تصویری واقعی از بازار کار کشور به دست نیاید و در عین حال، سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها مسیر درستی را در پیش نگیرد و در ادامه راه با مشکل مواجه شود. لذا شایسته است که شاخص‌های دیگری از بازار کار هموزن و به مثابه نرخ بیکاری مورد توجه و بررسی قرار گیرد. زیرا که این شاخص به تنهایی نمی‌تواند بیانگر واقعی وضعیت بازار کار باشد. سازمان بین‌المللی کار^۱ نیز بر این موضوع صحنه گذاشته و تاکید می‌کند برای بررسی بازار کار باید مجموع شاخص‌ها را در کنار هم دید. لذا برای ارزیابی وضعیت اقتصادی یک کشور باید مجموعه‌ای از شاخص‌های بازار کار را در نظر گرفت.

شاخص‌های مهمی که برای ارزیابی بازار کار می‌توان از آن‌ها بهره برد، عبارتند از: "نرخ مشارکت اقتصادی، نسبت اشتغال، وضع شغلی، اشتغال بر حسب بخش‌های فعالیت اقتصادی، اشتغال برحسب گروه‌های عمده شغلی، ساعات کار، بیکاری، بیکاری جوانان، سهم جمعیت دارای اشتغال ناقص زمانی، جمعیت خارج از نیروی کار و سهم شاغلین با ۴۹ ساعت کار و بیش‌تر در هفته". شایان گفت است، تمامی شاخص‌های نامبرده در کنار هم می‌توانند تصویر بهتری از بازار کار کشور ارائه داده و با کمک آنها ارزیابی مطلوب‌تری از بازار کار بدست آورد.

همچنین اطلاع از نحوه جابجایی‌ها و جریان‌ها در بازار کار بین سه وضع فعالیت (شاغل، بیکار و غیرفعال) نیز رصد وضعیت بازار کار کمک شایان توجهی خواهد کرد.

این مجموعه از اطلاعات از طریق طرح آمارگیری نیروی کار در کشور قابل دسترسی است که در گفتار پیش‌روی به آن پرداخته می‌شود.

از سال ۱۳۷۶ اطلاعات بازار کار کشور از طریق طرح "آمارگیری از ویژگی‌های اشتغال و بیکاری خانوار" حاصل می‌شد که به منظور بهبود کیفیت و انطباق بیش‌تر با مفاهیم بین‌المللی به‌ویژه سازمان بین‌المللی کار، مورد بازنگری قرار گرفت تا به صورت طرح فعلی و با عنوان "طرح آمارگیری نیروی کار" به اجرا در آید. "طرح آمارگیری نیروی کار" اولین بار در سال ۱۳۸۴ آغاز شد و از آن زمان تاکنون در ماه میانی هر فصل اجرا شده است.

"طرح آمارگیری نیروی کار" با هدف شناخت ساختار و وضعیت جاری نیروی کار کشور و تغییرات آن اجرا می‌شود. این هدف از طریق «برآورد شاخص‌های فصلی و سالانه‌ی نیروی کار در سطح کل کشور و استان‌ها»، «برآورد تعداد سالانه در سطح کل کشور و استان‌ها»، «برآورد تغییرات فصلی و سالانه‌ی شاخص‌های نیروی کار در سطح کل کشور» و «برآورد تغییرات سالانه‌ی شاخص‌های نیروی کار در سطح استان‌ها» تأمین می‌شود.

جامعه تحت پوشش طرح آمارگیری نیروی کار مجموعه افرادی است که طبق تعریف، عضو خانوارهای معمولی ساکن یا گروهی در نقاط شهری یا روستایی کشور هستند. لذا، این طرح اعضای خانوارهای معمولی غیر ساکن و اعضای خانوارهای موسسه‌ای را پوشش نمی‌دهد.

در گزارش پیش‌روی، به بررسی نتایج طرح آمارگیری نیروی کار بهار ۱۴۰۰ به صورت تفصیلی پرداخته می‌شود. لازم به ذکر است، ابتدا به بررسی تغییرات شاخص‌ها و تغییرات جمعیتی کل کشور، سپس شاخص‌ها در سطح استانی و در انتهای گزارش، به بررسی ماتریس انتقال جریان‌ها در بازار کار در بهار ۱۴۰۰ نسبت به بهار ۱۳۹۹ پرداخته می‌شود. شایان

^۱. International Labour Organization (ILO)

ذکر است (متخصصین و اندیشمندان بازار کار نیک می‌دانند با وقوع هر پدیده‌ی انسانی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی در جوامع بشری جریان بازار کار نیز به تبع سایر فرایندها تحت تاثیر قرار خواهد گرفت. پس از شیوع بیماری کووید ۱۹ در سراسر جهان بسیاری از کسب و کارها به حالت تعطیل یا نیمه تعطیل درآمدند و به عبارت دیگر بازار کار نه تنها در کشور ما بلکه در کل جهان متاثر از این بحران بوده است که به طرق مختلف این اثرات نمود پیدا کرده‌اند. اما با گذشت بیش از یکسال از وقوع این حادثه و ارایه راهکارهایی در جهت کنترل و پیشگیری از آن کم کم بازار کار و زندگی مردم به طرف عادی شدن و بازگشتن به سمت و سوی قبل از فراگیری این پاندمی حرکت می‌کند اما تا رسیدن به آن وضعیت مدت زمانی طول خواهد کشید. بررسی نتایج طرح آمارگیری نیروی کار در بهار ۱۴۰۰ نیز مهر تاییدی بر این مقوله می‌باشد و گویای آنست که بازار کار ایران به سمت قبل از شیوع کرونا در حال بازگشت است، اما هنوز به آن نقطه نرسیده است بدین لحاظ در این نوشتار به بررسی و مقایسه نتایج سه دوره یعنی بهار ۱۳۹۸، ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ پرداخته می‌شود تا تاثیرات این بیماری بر بازار اشتغال ایران به نحو دقیق‌تری مورد ارزیابی قرار گیرد.

شاخص‌های بازار کار

طرح آمارگیری نیروی کار در هر فصل سال ۱۴۰۰ به صورت نمونه‌ای با مراجعه به افراد ۱۰ ساله و بیش تر ۶۰۶۴۸ خانوار در مناطق شهری و روستایی ۳۱ استان کشور اجرا می‌شود. نگاهی به اهم نتایج این طرح در بهار ۱۴۰۰ حاوی نکات ذیل است:

– بررسی نرخ مشارکت اقتصادی (نرخ فعالیت) جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر در بهار ۱۴۰۰ نشان می‌دهد که ۴۱،۴ درصد جمعیت در سن کار (۱۵ ساله و بیش تر) از نظر اقتصادی فعال بوده‌اند؛ یعنی در گروه شاغلان یا بیکاران قرار گرفته‌اند. هم‌چنین نتایج نشان می‌دهد که نرخ مشارکت اقتصادی در بین مردان و زنان به ترتیب برابر ۶۹،۱ درصد و ۱۳،۷ درصد می‌باشد. از دو زاویه می‌توان مسئله را بررسی کرد، یکی در بعد داخلی و از طریق رصد جریانات و سری زمانی بازار کار و دیگر ارزیابی شاخص‌های بازار کار کشور در سطح بین‌الملل که در این بخش به آن پرداخته می‌شود. بررسی روند تغییرات نرخ مشارکت اقتصادی کل کشور نشان می‌دهد که این شاخص، نسبت به فصل مشابه در سال قبل (بهار ۱۳۹۹)، ۰،۴ درصد افزایش داشته است که خود نشان دهنده بازگشت بخشی از نیروی کار به بازار کار می‌باشد، اما هنوز با نرخ مشارکت اقتصادی در بهار ۱۳۹۸ (قبل از شیوع بیماری) که ۴۴،۷ درصد بوده است فاصله مشهودی دارد و احتمالاً با بهتر شدن شرایط شاهد افزایش نرخ مذکور خواهیم بود. وقتی به لحاظ جمعیتی تغییرات این شاخص مورد بررسی قرار می‌گیرد مشاهده می‌شود که در فصل بهار سال جاری نسبت به فصل مشابه سال قبل حدود ۵۰۰ هزار نفر به بازار کار وارد شده‌اند (بازگشته‌اند) اما قابل تامل است که جمعیت فعال در بهار ۱۴۰۰ نسبت به بهار ۱۳۹۸ هنوز حدود ۱ میلیون و پانصد هزار نفر کمتر است. قابل توجه است که حدود ۶۰۰ هزار نفر جمعیت مردان به بازار کار وارد شده اما در مقابل حدود ۱۰۰ هزار زن از بازار کار خارج شده‌اند و این گویای آنست که درست است که با فروکش کردن بیماری کووید ۱۹، عادی شدن بازار کار و بازگشایی بسیاری از کسب و کارها با توجه به نوع مسئولیت‌ها مردان به بازار کار بازگشته‌اند اما بازار کار زنان همچنان با رکود مواجه است. اما از منظر دیگری که به این شاخص نگاه شود، در مقایسه با بازار کار کشورهای دیگر و مقایسات بین‌المللی ملاحظه می‌گردد که یکی از معضلات بازار کار کشور ما پایین بودن نرخ مشارکت اقتصادی زنان است در حالی که این نرخ برای مردان با متوسط جهانی آن همخوانی دارد، اما برای زنان دارای تفاوت قابل ملاحظه‌ای است. به عبارت دیگر برای داشتن اقتصادی پویا و بازار کاری پر رونق باید بر روی رفع معضلات حضور زنان در بازار کار متمرکز شد.

_ نسبت اشتغال نشان می‌دهد، چه سهمی از جمعیت در سن کار شاغل هستند. بررسی نسبت اشتغال جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر در بهار ۱۴۰۰، بیانگر آن است که ۳۷,۷ درصد از جمعیت در سن کار (۱۵ ساله و بیش‌تر) شاغل بوده‌اند. این شاخص در بین مردان بیش‌تر از زنان و در نقاط روستایی بیش‌تر از نقاط شهری بوده است. ارزیابی این شاخص گویای آنست که هر چند در بهار ۱۴۰۰ نسبت به بهار ۱۳۹۹، بازار اشتغال از رونق بیشتری برخوردار بوده اما هنوز به پویایی بهار ۱۳۹۸ بازنگشته است بدین نحو که در بهار امسال نسبت به بهار سال گذشته بیش از ۷۰۰ هزار نفر به جمعیت شاغل افزوده شده و نسبت اشتغال به میزان ۰,۸ درصد افزایش یافته است اما نسبت اشتغال در بهار ۱۴۰۰ به میزان ۲,۱ درصد نسبت به بهار ۱۳۹۸ کمتر است. با ارزیابی این نتایج ملاحظه می‌شود که نسبت اشتغال در بهار ۱۴۰۰ نسبت به بهار ۱۳۹۹ برای مردان ۲,۱ درصد و در هر یک از مناطق شهری و مناطق روستایی ۰,۸ درصد افزایش یافته است در حالی که نسبت اشتغال زنان در بهار امسال نسبت به بهار سال گذشته به میزان ۰,۷ کاهش یافته است.

_ این بررسی، گویای آن است که جمعیت شاغل در بهار ۱۴۰۰ نسبت به فصل مشابه سال ۱۳۹۹ در طول هفته مرجع حجم ساعت کار بیشتری انجام داده و متوسط ساعات کار هفتگی در دوره مورد بررسی افزایش اندکی داشته و از ۴۰,۴ ساعت در هفته در بهار ۱۳۹۹ به ۴۰,۶ ساعت در هفته برای هر نفر شاغل در بهار ۱۴۰۰ رسیده است، این در صورتی است که با متوسط هفتگی حجم ساعت کار در بهار ۱۳۹۸ (۴۵,۸ ساعت) تفاوت مشهودی دارد و این شاخص نیز گواه دیگری بر این ادعا است که بازار کار همچنان تا رسیدن به شرایط قبل از شیوع کرونا فاصله دارد. نتایج طرح آمارگیری نیروی کار بهار ۱۴۰۰ نشان می‌دهد، ۴۷,۲ درصد از جمعیت شاغل، ۴۴ ساعت و بیش‌تر و ۴۷,۸ درصد کم‌تر از ۴۴ ساعت در هفته مرجع کار کرده‌اند و ۵,۰ درصد نیز در هفته مرجع موقتاً در سرکار خود حاضر نبوده‌اند.

_ اما ارزیابی جمعیت شاغل به تفکیک گروه‌های عمده فعالیت بیانگر آنست که بخش خدمات با ۴۸,۸ درصد بیش‌ترین سهم اشتغال را به خود اختصاص داده است و بخش‌های صنعت با ۳۳,۲ و کشاورزی با ۱۷,۹ درصد در رتبه‌های بعدی قرار دارند. با نگاهی به جمعیت شاغل مشاهده می‌شود، جمعیت شاغل بخش کشاورزی بیش از ۱۴ هزار نفر نسبت به بهار سال گذشته کاهش یافته که معادل ۰,۳ درصد رشد منفی است و با توجه به شرایط جوی امسال در مقابل سال گذشته و خشکسالی امسال و بارش‌های بهار ۱۳۹۹ قابل پذیرش است. از سوی دیگر بررسی جمعیت بخش‌های صنعت و خدمات نیز نشان می‌دهد جمعیت بخش‌های مذکور در بهار ۱۴۰۰ نسبت به بهار ۱۳۹۹ به ترتیب به میزان ۵۸۱ هزار نفر و ۱۴۷ هزار نفر افزایش یافته‌اند بعبارت دیگر جمعیت بخش‌های صنعت و خدمات در این فصل نسبت به فصل مشابه سال گذشته به ترتیب معادل ۸,۰ درصد و ۱,۳ درصد رشد مثبت داشته‌اند. اگر بخواهیم به صورت دقیق‌تر و جزئی‌تر بیان کنیم، به طور کلی از ۲۲ گروه عمده فعالیت‌های اقتصادی، ۱۲ گروه فعالیتی با افزایش جمعیت شاغل در بهار ۱۴۰۰ نسبت به بهار ۱۳۹۹ مواجه شده‌اند و ۹ گروه‌های فعالیتی کاهش شاغلان را در دوره مورد بررسی تجربه کرده‌اند. لازم به ذکر است که بیشترین میزان افزایش جمعیت شاغل مربوط به گروه ساختمان و تولید صنعتی_ ساخت است. بیشترین کاهش نیز مربوط به رشته فعالیت‌های آموزش و فعالیت‌های مربوط به سلامت انسان و مددکاری اجتماعی می‌باشد که این نیز خود شاهدی بر کاهش تاثیر بیماری کووید ۱۹ بر بازار کار کشور در دوره مذکور است.

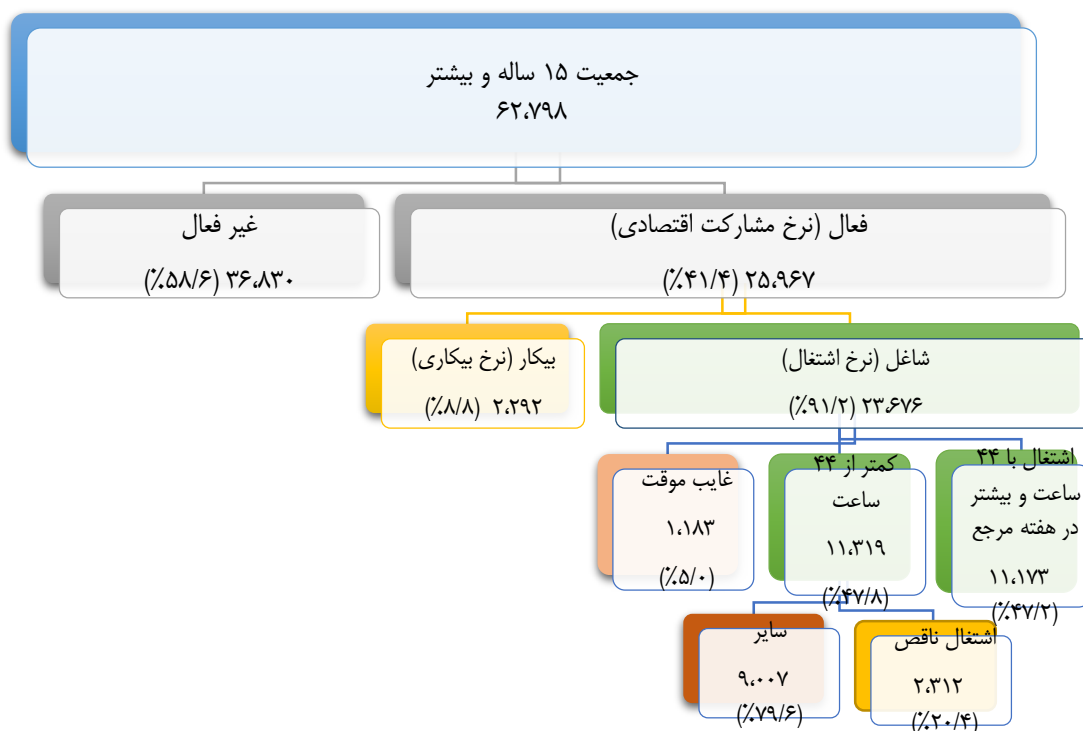
_ گروه‌های عمده شغلی شاغلان، بخش دیگری است که مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج بهار ۱۴۰۰ نسبت به بهار ۱۳۹۹ گویای آنست که از ۹ گروه عمده شغلی، ۷ گروه با افزایش جمعیت شاغل روبرو شده‌اند، بیشترین میزان افزایش جمعیت شاغل در دوره مورد بررسی در گروه کارکنان مشاغل ساده بوده است و در مقابل دو گروه شغلی کارکنان ماهر کشاورزی، جنگل داری و ماهیگیری و متخصصان با کاهش جمعیت شاغل مواجه شده‌اند.

بررسی جمعیت شاغل به تفکیک وضع شغلی نشان می‌دهد، در بهار امسال نسبت به بهار سال گذشته به جزء کارآموز با مزد بخش خصوصی سایر گروه‌ها افزایش جمعیت شاغل را تجربه کرده‌اند. شایان ذکر است که ۷۹٫۷ درصد از افزایش جمعیت شاغل در بین مزد و حقوق بگیران بخش خصوصی اتفاق افتاده است.

بررسی نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر نشان می‌دهد که ۸/۸ درصد از جمعیت فعال، بیکار بوده‌اند. بر اساس این نتایج، نرخ بیکاری در بین زنان نسبت به مردان و در نقاط شهری نسبت به نقاط روستایی بیش‌تر بوده است. بررسی روند تغییرات نرخ بیکاری کل کشور نشان می‌دهد که این شاخص، نسبت به فصل مشابه در سال قبل (بهار ۱۳۹۹)، ۱/۰ درصد کاهش داشته است. شایان گفت است، چنانچه در مقدمه این گزارش ذکر شد، بررسی یک شاخص به تنهایی نماینده خوبی برای رصد بازار کار نمی‌باشد بلکه باید مجموعه‌ای از شاخص‌ها را در کنار هم دید تا بتوان سیمای درستی از بازار کار را به تصویر کشید. همانطور که ملاحظه می‌شود همچنان شاهد افزایش جمعیت غیرفعال هستیم هر چند از شدت آن نسبت به قبل بطرز قابل ملاحظه‌ای کاسته شده است بدین نحو که در بهار امسال نسبت به بهار سال گذشته بیش از ۱۱۵ هزار نفر به جمعیت غیرفعال اضافه شده، اما نسبت به بهار ۱۳۹۸ (قبل از بیماری) بیش از ۲ میلیون و هفت صد هزار نفر به جمعیت غیرفعال افزوده شده که باز نیز تاییدی بر گفته‌های فوق می‌باشد. نمودار شماره ۱ شمای کلی بازار کار بهار ۱۴۰۰ را در یک نگاه نشان می‌دهد.

نمودار ۱. شاخص‌های عمده بازار کار - بهار ۱۴۰۰

(ارقام به هزار نفر)

جمعیت در سن کار

جمعیت فعال: بررسی نتایج طرح آمارگیری نیروی کار نشان می‌دهد که در فصل بهار سال جاری حدود ۲۶ میلیون نفر از جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر (جمعیت در سن کار) از قابلیت مشارکت برخوردار بوده‌اند، یعنی شاغل یا بیکار می‌باشند و نسبت به بهار گذشته حدود ۵۰۰ هزار نفر به جمعیت مذکور افزوده، اما از سوی دیگر نسبت به بهار ۱۳۹۸ بیش از ۱ میلیون و ۴۹۰ هزار نفر از آن کاسته شده است. شایان ذکر است در بهار ۱۴۰۰ نسبت به بهار ۱۳۹۹، جمعیت فعال مردان حدود ۶۰۰ هزار نفر افزایش و در مقابل جمعیت فعال زنان کاهش ۱۰۰ هزار نفری را تجربه کرده‌اند. این تغییرات جمعیتی به نوبه خود موجب افزایش نرخ مشارکت اقتصادی نسبت به فصل مشابه سال قبل شده است.

جمعیت غیرفعال: براساس نتایج طرح آمارگیری نیروی کار در بهار ۱۴۰۰ بیش از ۳۶ میلیون و ۸۰۰ هزار نفر از جمعیت در سن کار ۱۵ ساله و بیش‌تر، خارج از بازار کار بوده‌اند که در مقایسه با فصل مشابه سال قبل بیش از ۱۰۰ هزار نفر و نسبت به بهار ۱۳۹۸ (قبل از شیوع کرونا) بیش از ۲ میلیون و ۸۷۰ هزار نفر به جمعیت غیرفعال افزوده شده است، چنانچه ملاحظه می‌شود نه تنها هنوز جمعیت عظیمی که به دلیل کرونا از بازار کار خارج شده بوده‌اند به بازار کار برنگشته‌اند، بلکه بر میزان آن نیز افزوده شده است.

در جدول زیر، جمعیت‌ها و شاخص‌های اصلی بازار کار و تغییرات آن‌ها نسبت به فصل مشابه دو سال گذشته، بهار ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹، نشان داده شده است.

جدول ۱- شاخص‌های نیروی کار و تغییرات آن‌ها در بهار ۱۴۰۰ نسبت به بهار ۱۳۹۹ و ۱۳۹۸

شرح		بهار ۱۴۰۰	بهار ۱۳۹۹	بهار ۱۳۹۸	تغییرات بهار ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰	تغییرات بهار ۱۳۹۸ و ۱۴۰۰
جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر	تعداد	۶۲۷۹۷۶۴۰	۶۲۱۸۲۷۰۸	۶۱۴۱۵۱۱۹	۶۱۴۹۳۲	۱۳۸۲۵۲۱
مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر	نرخ	۴۱،۴	۴۱،۰	۴۴،۷	۰،۴	-۳،۳
	تعداد	۲۵۹۶۷۴۹۸	۲۵۴۶۷۹۸۳	۲۷۴۶۰۶۶۸	۴۹۹۵۱۵	-۱۴۹۳۱۷۰
اشتغال جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر	نسبت	۳۷،۷	۳۶،۹	۳۹،۸	۰،۸	-۲،۱
	تعداد	۲۳۶۷۵۸۹۴	۲۳۹۶۲۶۴۷	۲۴۴۶۱۹۲۹	۷۱۳۲۴۷	-۷۸۶۰۳۵
بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر	نرخ	۸،۸	۹،۸	۱۰،۹	-۱،۰	-۲،۱
	تعداد	۲۲۹۱۶۰۴	۲۵۰۵۳۳۶	۳۹۹۸۷۳۹	-۲۱۳۷۳۲	-۷۰۷۱۳۵
اشتغال در بخش کشاورزی	سهم	۱۷،۹	۱۸،۶	۱۸،۹	-۰،۷	-۱،۰
	تعداد	۴۲۴۹۷۵۴	۴۲۶۴۶۲۷	۴۶۲۹۶۴۵	-۱۴۸۷۳	-۳۷۹۸۹۱
اشتغال در بخش صنعت	سهم	۳۳،۲	۳۱،۸	۳۱،۵	۱،۴	۱،۷
	تعداد	۷۸۷۲۰۲۳	۷۳۹۰۹۷۶	۷۶۹۳۳۸۶	۵۸۱۰۴۷	۱۷۸۶۳۷
اشتغال در بخش خدمات	سهم	۴۸،۸	۴۹،۷	۴۹،۶	-۰،۹	-۰،۸
	تعداد	۱۱۵۵۲۳۹۷	۱۱۴۰۴۹۴۲	۱۲۱۳۷۶۷۶	۱۴۷۴۵۵	-۵۸۵۲۷۹

شاخص‌های بازار کار برحسب استان

به منظور مشاهده بهتر وضعیت بازار کار، در این قسمت تغییرات نرخ مشارکت، نسبت اشتغال و نرخ بیکاری در سطح استان ارزیابی می‌شود:

نرخ مشارکت اقتصادی

بررسی نرخ مشارکت استانی گویای آن است که در بهار امسال نسبت به بهار سال گذشته در ۱۸ استان نرخ مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۵ ساله و بیش‌تر افزایش یافته‌است و در مقابل ۱۳ استان کشور کاهش نرخ مشارکت را تجربه کرده‌اند. این نتایج نشان می‌دهد، بیشترین افزایش نرخ مشارکت در استان‌های یزد: ۸,۶ در صد، اردبیل: ۳,۸ در صد، لرستان با ۳,۷ در صد و از سوی دیگر بیشترین کاهش در استان‌های گلستان: ۲,۹ در صد، کهگیلویه: ۲,۴ در صد و خراسان رضوی با ۲,۲ رخ داده است. همچنین با نگاهی به نتایج ملاحظه می‌شود که بیشترین و کمترین نرخ مشارکت اقتصادی در بهار ۱۴۰۰ به ترتیب مربوط به استان یزد با ۴۹,۶ در صد و کهگیلویه و بویراحمد با ۳۳,۳ در صد می‌باشد این درحالی است که نرخ مشارکت اقتصادی کل کشور ۴۱,۴ در صد است و نسبت به فصل مشابه سال گذشته با ۰,۴ در صد افزایش تفاوت محسوسی نداشته است. با نگاهی به نتایج بهار ۱۳۹۸ مشاهده می‌گردد که در بهار سال ۱۴۰۰ نسبت به بهار ۱۳۹۸ (قبل از کرونا) نرخ مشارکت اقتصادی فقط در دو استان یزد و لرستان افزایش یافته است و در سایر استان‌ها در دوره مذکور نرخ مشارکت کاهش یافته است.

نرخ مشارکت جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر به تفکیک استان

تغییرات بهار ۱۴۰۰ و ۱۳۹۸	تغییرات بهار ۱۴۰۰ و ۱۳۹۹	بهار ۱۳۹۸	بهار ۱۳۹۹	بهار ۱۴۰۰	شرح
-۳,۳	۰,۴	۴۴,۷	۴۱,۰	۴۱,۴	مرد و زن
-۱,۱	۰,۵	۴۴,۳	۴۲,۷	۴۳,۲	آذربایجان شرقی
-۱,۸	۲,۸	۴۶,۸	۴۲,۳	۴۵,۰	آذربایجان غربی
-۱,۱	۳,۸	۴۸,۶	۴۳,۶	۴۷,۵	اردبیل
-۴,۱	۰,۹	۴۶,۲	۴۱,۲	۴۲,۱	اصفهان
-۴,۴	۰,۳	۴۴,۱	۳۹,۴	۳۹,۷	البرز
-۵,۲	۰,۴	۳۹,۷	۳۴,۱	۳۴,۵	ایلام
-۴,۸	-۰,۸	۴۱,۶	۳۷,۶	۳۶,۸	بوشهر
-۲,۵	۰,۴	۴۳,۲	۴۰,۳	۴۰,۷	تهران
-۰,۸	-۱,۶	۴۳,۹	۴۴,۷	۴۳,۱	چهارمحال و بختیاری
-۳,۰	۲,۲	۴۶,۲	۴۱,۰	۴۳,۲	خراسان جنوبی
-۴,۸	-۲,۲	۴۵,۳	۴۲,۷	۴۰,۵	خراسان رضوی
-۵,۶	۰,۰	۴۹,۸	۴۴,۳	۴۴,۲	خراسان شمالی
-۴,۴	-۰,۴	۴۴,۱	۴۰,۲	۳۹,۷	خوزستان
-۲,۲	۱,۵	۴۸,۶	۴۴,۸	۴۶,۴	زنجان
-۳,۸	-۰,۹	۴۰,۹	۳۸,۰	۳۷,۱	سمنان
-۵,۳	۱,۳	۴۰,۰	۳۳,۴	۳۴,۷	سیستان و بلوچستان
-۵,۳	-۰,۳	۴۲,۹	۳۷,۹	۳۷,۶	فارس
-۲,۱	۱,۵	۴۶,۵	۴۲,۹	۴۴,۴	قزوین
-۲,۱	۰,۵	۳۹,۸	۳۷,۲	۳۷,۷	قم
-۵,۶	-۲,۰	۴۸,۰	۴۴,۴	۴۲,۴	کردستان
-۲,۰	۱,۱	۴۲,۲	۳۹,۱	۴۰,۲	کرمان
-۳,۳	۱,۵	۴۷,۹	۴۳,۱	۴۴,۶	کرمانشاه
-۷,۳	-۲,۴	۴۰,۶	۳۵,۷	۳۳,۳	کهگیلویه و بویراحمد
-۵,۶	-۲,۹	۴۳,۱	۴۰,۴	۳۷,۵	گلستان
-۵,۰	۱,۶	۵۱,۸	۴۵,۲	۴۶,۸	گیلان
۲,۴	۳,۷	۴۰,۷	۳۹,۴	۴۳,۱	لرستان
-۳,۱	۰,۹	۴۸,۱	۴۴,۱	۴۵,۰	مازندران
-۱,۹	-۰,۱	۳۷,۵	۳۵,۸	۳۵,۶	مرکزی
-۴,۴	-۰,۹	۴۹,۶	۴۶,۱	۴۵,۲	هرمزگان
-۵,۷	-۱,۴	۴۸,۱	۴۳,۸	۴۲,۴	همدان
۳,۵	۸,۶	۴۶,۱	۴۱,۰	۴۹,۶	یزد

نسبت اشتغال

نتایج طرح آمارگیری نیروی کار بهار ۱۴۰۰ نشان می‌دهد، بیش‌ترین نسبت اشتغال مربوط به استان اردبیل با ۴۳,۳ درصد و کمترین نسبت مربوط به استان کهگیلویه و بویر احمد با ۳۰,۶ درصد می‌باشد. همچنین، این بررسی گویای آنست که در دوره مورد بررسی بیشترین افزایش نسبت اشتغال در استان‌های لرستان: ۷,۲ درصد، یزد: ۴,۸ درصد و آذربایجان غربی با ۳,۳ درصد و بیشترین کاهش در استان‌های هرمزگان: ۲,۷ درصد، خراسان رضوی: ۲,۰ درصد و گلستان با ۱,۷ درصد رخ داده‌است. به طور کلی در دوره مورد بررسی ۱۹ استان افزایش نسبت اشتغال، ۱۱ استان کاهش شاخص مذکور را تجربه کرده‌اند و نسبت اشتغال استان بوشهر در بهار ۱۴۰۰ نسبت به بهار ۱۳۹۹ تغییری نکرده است. شایان ذکر است، با مقایسه این شاخص در بهار ۱۴۰۰ نسبت به بهار ۱۳۹۸ (قبل از کرونا) ملاحظه می‌گردد که فقط در چهار استان یزد، لرستان، چهارمحال و بختیاری و آذربایجان شرقی نسبت اشتغال بهبود یافته است و وضعیت اشتغال سایر استان‌ها به هم‌چنان با مشکل مواجه است و با آن دوره فاصله دارند.

نسبت اشتغال جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر به تفکیک استان

شرح	۱۴۰۰ بهار	۱۳۹۹ بهار	بهار ۱۳۹۸	تغییرات بهار ۱۴۰۰ و ۱۳۹۸	تغییرات بهار ۱۴۰۰ و ۱۳۹۹
مرد و زن	۳۷,۷	۳۶,۹	۳۹,۸	-۲,۱	۰,۸
آذربایجان شرقی	۴۰,۰	۳۸,۸	۳۹,۷	۰,۳	۱,۲
آذربایجان غربی	۴۰,۵	۳۷,۱	۴۱,۸	-۱,۳	۳,۳
اردبیل	۴۳,۳	۴۱,۰	۴۴,۱	-۰,۸	۲,۳
اصفهان	۳۸,۴	۳۶,۳	۴۱,۲	-۲,۸	۲,۱
البرز	۳۵,۵	۳۴,۶	۳۷,۹	-۲,۴	-۰,۹
ایلام	۳۱,۵	۳۱,۹	۳۶,۰	-۴,۵	-۰,۴
بوشهر	۳۳,۹	۳۳,۹	۳۷,۷	-۳,۸	۰,۰
تهران	۳۸,۱	۳۶,۸	۳۸,۸	-۰,۷	۱,۴
چهارمحال و بختیاری	۳۷,۳	۳۶,۲	۳۶,۵	۰,۸	۱,۱
خراسان جنوبی	۴۰,۰	۳۹,۴	۴۲,۲	-۲,۲	-۰,۶
خراسان رضوی	۳۷,۸	۳۹,۷	۴۱,۰	-۳,۲	-۲,۰
خراسان شمالی	۴۰,۵	۳۹,۰	۴۵,۸	-۵,۳	۱,۵
خوزستان	۳۴,۵	۳۵,۲	۳۶,۹	-۲,۴	-۰,۷
زنجان	۴۳,۲	۴۱,۹	۴۴,۵	-۱,۳	۱,۳
سمنان	۳۴,۰	۳۴,۹	۳۷,۵	-۳,۵	-۰,۹
سیستان و بلوچستان	۳۱,۲	۲۹,۱	۳۴,۵	-۳,۳	۲,۱
فارس	۳۴,۶	۳۵,۴	۳۹,۹	-۵,۳	-۰,۸
قزوین	۴۱,۲	۳۹,۰	۴۱,۵	-۰,۳	۲,۳
قم	۳۳,۹	۳۳,۳	۳۵,۷	-۱,۸	-۰,۶
کردستان	۳۸,۲	۳۸,۶	۴۱,۹	-۳,۷	-۰,۴
کرمان	۳۵,۶	۳۵,۱	۳۷,۰	-۱,۴	-۰,۵
کرمانشاه	۳۸,۱	۳۷,۲	۴۰,۸	-۲,۷	-۰,۹
کهگیلویه و بویراحمد	۳۰,۶	۳۱,۲	۳۵,۹	-۵,۳	-۰,۶
گلستان	۳۴,۷	۳۶,۴	۳۸,۳	-۳,۶	-۱,۷
گیلان	۴۳,۲	۴۱,۱	۴۷,۵	-۴,۳	۲,۱
لرستان	۳۸,۳	۳۱,۱	۳۴,۱	۴,۲	۷,۲
مازندران	۴۱,۷	۴۱,۴	۴۳,۶	-۱,۹	-۰,۳
مرکزی	۳۲,۸	۳۳,۴	۳۴,۳	-۱,۵	-۰,۶
هرمزگان	۳۷,۷	۴۰,۴	۴۱,۶	-۳,۹	-۲,۷
همدان	۴۰,۰	۴۰,۴	۴۵,۱	-۵,۱	-۰,۴
یزد	۴۲,۷	۳۷,۹	۴۰,۳	۲,۴	۴,۸

نرخ بیکاری

با بررسی نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر به تفکیک استانی مشاهده می‌شود، در بهار ۱۴۰۰ بیشترین نرخ بیکاری مربوط به استان هرمزگان با ۱۶٫۶ درصد و کمترین نرخ بیکاری مربوط به استان همدان با ۵٫۶ درصد می‌باشد. در بهار ۱۴۰۰ نسبت به بهار ۱۳۹۹ بیشترین کاهش نرخ بیکاری در استان های لرستان: ۱۰٫۰ درصد، چهارمحال و بختیاری: ۵٫۶ درصد و کهگیلویه با ۴٫۴ درصد اتفاق افتاده است و در مقابل بیشترین افزایش نرخ بیکاری را استان های یزد: ۶٫۴ درصد، هرمزگان: ۴٫۱ درصد و خراسان جنوبی با ۳٫۳ درصد تجربه کرده اند. دامنه نرخ بیکاری در دوره مورد بررسی برابر با ۱۱٫۰ درصد است. بطور کلی در بهار ۱۴۰۰ نسبت به دوره مشابه سال گذشته در ۱۳ استان نرخ بیکاری افزایش و در ۱۸ استان نرخ مذکور کاهش یافته است.

نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر به تفکیک استان

شرح	۱۴۰۰ بهار	۱۳۹۹ بهار	بهار ۱۳۹۸	تغییرات بهار ۱۴۰۰ و ۱۳۹۹	تغییرات بهار ۱۴۰۰ و ۱۳۹۸
مرد و زن	۸,۸	۹,۸	۱۰,۹	-۱,۰	-۲,۱
آذربایجان شرقی	۷,۴	۹,۰	۱۰,۳	-۱,۷	-۲,۹
آذربایجان غربی	۱۰,۲	۱۲,۱	۱۰,۷	-۲,۰	-۰,۵
اردبیل	۸,۹	۶,۰	۹,۲	۲,۹	-۰,۳
اصفهان	۸,۹	۱۱,۹	۱۰,۸	-۳,۱	-۱,۹
البرز	۱۰,۶	۱۲,۳	۱۴,۱	-۱,۶	-۳,۵
ایلام	۸,۵	۶,۵	۹,۴	۲,۰	-۰,۹
بوشهر	۷,۸	۹,۸	۹,۴	-۲,۰	-۱,۶
تهران	۶,۳	۸,۸	۱۰,۲	-۲,۴	-۳,۹
چهارمحال و بختیاری	۱۳,۴	۱۹,۱	۱۶,۹	-۵,۶	-۳,۵
خراسان جنوبی	۷,۳	۴,۰	۸,۷	۳,۳	-۱,۴
خراسان رضوی	۶,۸	۷,۰	۹,۴	-۰,۳	-۲,۶
خراسان شمالی	۸,۵	۱۲,۰	۸,۰	-۳,۵	۰,۵
خوزستان	۱۳,۱	۱۲,۴	۱۶,۳	۰,۷	-۳,۲
زنجان	۶,۷	۶,۶	۸,۴	۰,۲	-۱,۷
سمنان	۸,۵	۸,۱	۸,۳	۰,۳	۰,۲
سیستان و بلوچستان	۱۰,۲	۱۳,۱	۱۳,۸	-۲,۹	-۳,۶
فارس	۸,۰	۶,۶	۷,۱	۱,۴	۰,۹
قزوین	۷,۱	۹,۱	۱۰,۸	-۲,۰	-۳,۷
قم	۱۰,۱	۱۰,۴	۱۰,۳	-۰,۴	-۰,۲
کردستان	۹,۹	۱۲,۹	۱۲,۷	-۳,۰	-۲,۸
کرمان	۱۱,۴	۱۰,۱	۱۲,۲	۱,۳	-۰,۸
کرمانشاه	۱۴,۷	۱۳,۸	۱۴,۸	۰,۹	-۰,۱
کهگیلویه و بویراحمد	۸,۲	۱۲,۶	۱۱,۷	-۴,۴	-۳,۵
گلستان	۷,۴	۱۰,۰	۱۱,۱	-۲,۶	-۳,۷
گیلان	۷,۵	۹,۰	۸,۳	-۱,۵	-۰,۸
لرستان	۱۱,۰	۲۱,۰	۱۶,۳	-۱۰,۰	-۵,۳
مازندران	۷,۴	۶,۲	۹,۵	۱,۲	-۲,۱
مرکزی	۷,۹	۶,۵	۸,۴	۱,۴	-۰,۵
هرمزگان	۱۶,۶	۱۲,۵	۱۶,۲	۴,۱	۰,۴
همدان	۵,۶	۷,۸	۶,۲	-۲,۲	-۰,۶
یزد	۱۴,۰	۷,۶	۱۲,۷	۶,۴	۱,۳

آمارهای جریان

پس از آگاهی از نتایج طرح آمارگیری نیروی کار و دستیابی به شاخص‌های کلان و مهم اقتصادی که در نگاه اول با آن می‌توان بازار کار کشور را رصد کرد، دولتمردان و اندیشمندان حوزه اقتصاد به اطلاعات بیشتری برای تحلیل و ارزیابی عملکردها نیازمند هستند. بدین منظور، یکی از مواردی که می‌تواند به فهم و درک اطلاعات بازار کار کمک شایان توجهی کند بررسی تیبینی، موشکافانه و دقیق‌تر اطلاعات در فصول مختلف است. شایان گفت است این نوع بررسی‌ها می‌تواند به بسیاری از سوالات پیش آمده نیز پاسخ دهد. به عبارت دیگر، مقایسه شاخص‌های بازار کار در زمان‌های مختلف، تغییرات بازار کار را در طی زمان نشان می‌دهد، اما به منظور آگاهی از جابجایی‌های داخل مقاطع و درک چگونگی فرایند اتفاقات درون بازار کار، بکارگیری آمارهای جریان می‌تواند در این راه کمک موثر و شایان توجهی باشد. امروزه این امر با توجه به استفاده از الگوی چرخشی در نمونه‌گیری طرح آمارگیری نیروی کار امکانپذیر است.

"آمارهای جریان نشان می‌دهد در طی یک دوره حرکت و جابجایی‌های بازار کار چگونه بوده است. که این امر از طریق ماتریس انتقال ممکن است. ماتریس انتقال، اطلاعات غنی برای تحلیل جریان‌های نیروی کار فراهم می‌کند زیرا جریان‌های خروجی و ورودی غیرفعال، شاغل و بیکار را تولید می‌نماید" (فلاح، جوادی ۱۳۹۳).

در این قسمت به بررسی ماتریس انتقال جریان‌های بازار کار در بهار ۱۴۰۰ نسبت به بهار ۱۳۹۹ برای جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر پرداخته می‌شود. این ماتریس نشان می‌دهد، چه بخشی از جمعیت به لحاظ بازار کاری شرایطشان ثابت مانده و چه بخشی تغییر کرده است:

– نتایج این بررسی نشان می‌دهد در این دو فصل بیش‌ترین جابجایی‌ها در آمارهای مذکور در جمعیت غیرفعال رخ داده است.

– همانگونه که ملاحظه می‌شود ۸۵٫۳ درصد از جمعیت شاغل ۱۰ ساله و بیش‌تر بهار ۱۳۹۹ در بهار ۱۴۰۰ نیز همچنان شاغل مانده‌اند، ۲٫۹ درصد بیکار و ۱۱٫۶ درصد غیرفعال شده‌اند.

– درصد جمعیت بیکار ۱۰ ساله و بیش‌تر بهار ۱۳۹۹ در بهار ۱۴۰۰ گویای آنست که ۳۱٫۸ درصد جمعیت مذکور همچنان بیکار مانده‌اند، ۴۳٫۳ درصد شاغل و ۲۴٫۸ درصد از بازار کار خارج و غیرفعال شده‌اند.

– همچنین این ماتریس نشان می‌دهد، از کل جمعیت غیرفعال ۱۰ ساله و بیش‌تر بهار ۱۳۹۹ در بهار ۱۴۰۰ فقط ۸٫۱ درصد وارد بازار کار شده‌اند که از این میزان ۶٫۳ درصد شاغل و ۱٫۸ درصد بیکار شده‌اند و ۹۱٫۷ درصد از جمعیت غیرفعال هم در طی فصول مورد بررسی در وضع فعالیت‌شان تغییری رخ نداده و همچنان غیرفعال باقی مانده‌اند.

ماتریس انتقال جریان‌های نیروی کار

(از بهار ۱۳۹۹ به بهار ۱۴۰۰)

(جمعیت ۱۰ ساله و بیش‌تر)

بهار ۱۴۰۰			شرح
غیرفعال	بیکار	شاغل	
۱۱٫۶٪	۲٫۹٪	۸۵٫۳٪	شاغل
۲۴٫۸٪	۳۱٫۸٪	۴۳٫۳٪	بیکار
۹۱٫۷٪	۱٫۸٪	۶٫۳٪	غیرفعال

جمع بندی

ارزیابی نتایج طرح آمارگیری نیروی کار گویای آن است که در فصل بهار ۱۴۰۰ نسبت به فصل مشابه سال گذشته بازار کار کشور هنوز تحت تاثیر شیوع بیماری کووید ۱۹ و به شرایط قبل از شیوع بازنگشته است. به نحوی که جمعیت فعال هرچند حدود ۵۰۰ هزار نفر افزایش یافته است اما هنوز بیش از ۱ میلیون و ۴۰۰ هزار نفر از بهار ۱۳۹۸ کمتر است. جمعیت شاغل نیز با وجود افزایش بیش از ۷۰۰ هزار نفری نسبت به فصل بهار سال گذشته همچنان نسبت به بهار ۱۳۹۸ به میزان ۷۸۰ هزار نفر کمتر است و در مقابل جمعیت غیرفعال در بهار امسال نسبت به بهار سال گذشته بیش از ۱۱۵ هزار نفر افزایش یافته اما نسبت به بهار ۱۳۹۸ هنوز بیش از ۲ میلیون و ۸۰۰ هزار نفری بیشتر است.

با نگاهی به شاخص‌های جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر به تفکیک استانی ملاحظه می‌گردد که نرخ مشارکت کل کشور در بهار امسال نسبت به فصل مشابه سال گذشته ۰,۴ درصد افزایش یافته است، اما نسبت به بهار ۱۳۹۸ (قبل از شیوع کرونا) ۳,۳ کمتر است. که در بهار امسال نسبت به بهار سال گذشته در ۱۸ استان نرخ مشارکت اقتصادی جمعیت ۱۵ ساله و بیش تر افزایش یافته است و در مقابل ۱۳ استان کشور کاهش نرخ مشارکت را تجربه کرده‌اند. این نتایج نشان می‌دهد، بیشترین افزایش نرخ مشارکت در استان یزد با ۸,۶ درصد، و از سوی دیگر بیشترین کاهش در استان گلستان با ۲,۹ درصد رخ داده است.

در فصل بهار ۱۴۰۰ نسبت به فصل بهار ۱۳۹۹ نسبت اشتغال به میزان ۰,۸ درصد افزایش یافته است بیشترین نسبت اشتغال مربوط به استان اردبیل با ۴۳,۳ درصد و کمترین نسبت مربوط به استان کهگیلویه و بویر احمد با ۳۰,۶ درصد می‌باشد. همچنین، این بررسی گویای آنست که در دوره مورد بررسی بیشترین افزایش نسبت اشتغال در استان لرستان با ۷,۲ درصد و بیشترین کاهش در استان هرمزگان با ۲,۷ درصد رخ داده است.

بررسی ماتریس انتقال گویای آنست که بطور کلی در بهار ۱۴۰۰ نسبت به بهار ۱۳۹۹ به میزان ۱۱,۶ درصد از جمعیت شاغل ۱۰ ساله و بیش تر و ۲۴,۸ درصد از جمعیت بیکار از بازار کار خارج و غیرفعال شده‌اند.